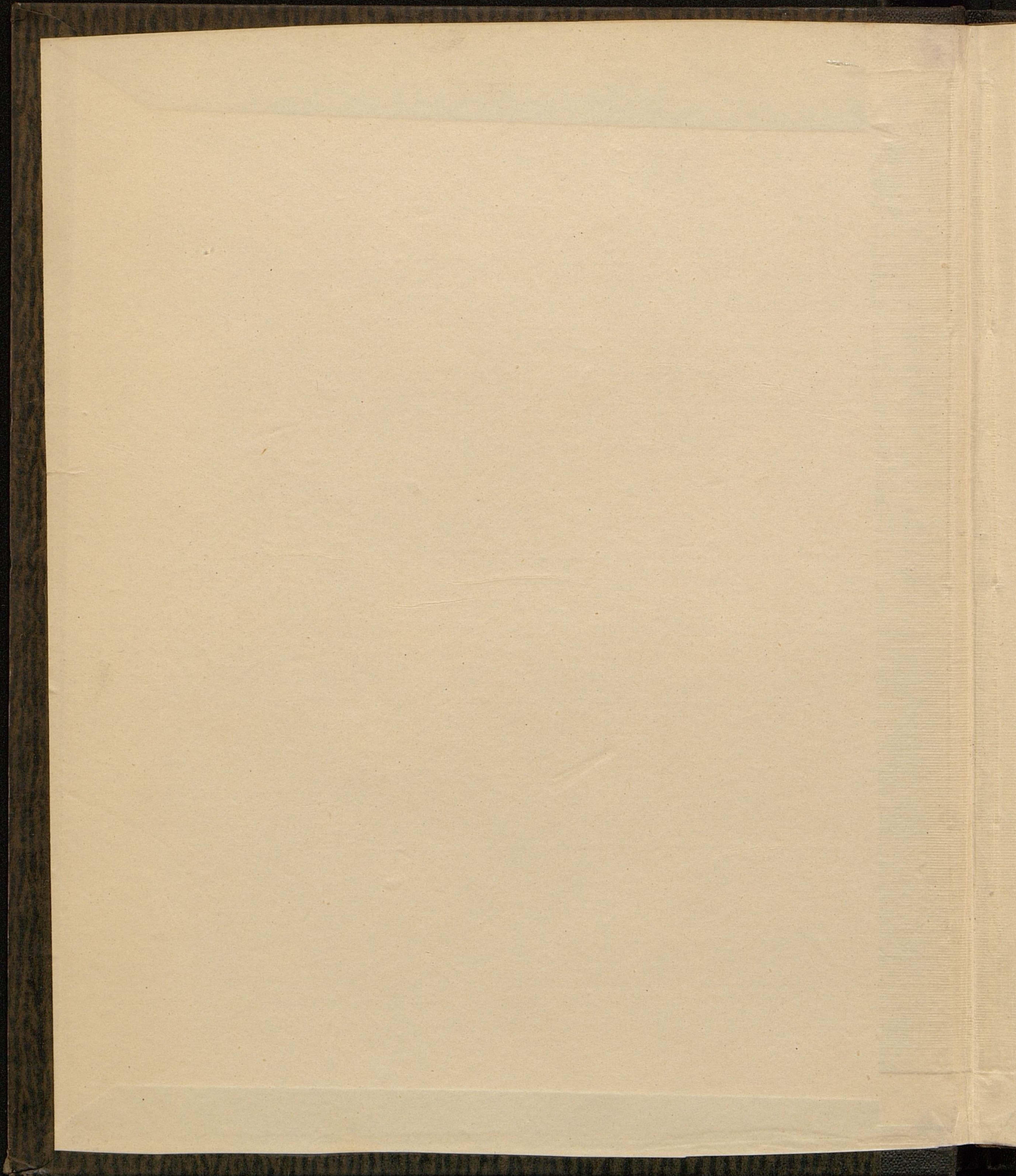

Wiederlegung

K 7
3201

Auszführliche Wieder- legung derer Einwürffe/

Durch welche einige zubeaupten
vermeinen / als ob die bloße Verlöbniß und
von sich gegebenes Ja = Wort eine wahrhafte
und vollkommene Ehe constituire.

In einem rechtlichen decisiv Be-
denken hiebevör im Jahr 1624. von Herren
Decanis und andern Doctoribus der Theologischen
und Juristischen Facultät auff der berühmten
Universität zu Tübingen einmühtiglich
außgefertiget.

688

Kr

3201

7. 11. 05.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

1
S
B
A
N
D
I
V
I
D
U
A
L
E
N
D
E
R
U
M

RATIONES DUBI- TANDI

Sie befinden zwar daß für den ange-
maßten Klägern allerhand starck scheinen-
de rationes fürgebracht und ex Actis e-
ruiert werden können/derenthalben prima
facie zu erachten/ob wären zwischen beyden jetzt strei-
tenden Partheyen hier vor der Zeit vorgegangene
sponsalia und Ehe-Veredung nicht allein allerdings
kräftig/auch durch keinen Geist- oder Weltlichen Ge-
walt legitimè cassiret, oder auffgelöst / sondern viel-
mehr veranlasseter massen consummiret oder vollenz-
zogen werden sollen.

Dann anfangs unstreitig versehenen Rechts/
quod matrimonium si quis vel quæ promisit illud
etiam consummare teneatur, c. ex literis Sylvani
io, & ibi Panorm. & Felin. ext. de sponsal. c. præ-

terea 2. c. requisivit. 17. & c. sicut. 22. ext. eod. tit.
 c. de illis 7. in fine ext. de despons. impub. Covarruv.
 part. 1. cap. 4. Epit. de spons. & matr: num. 2. 3. &
 seqq. ubi ait, Sponsum conjugalem consensum
 præstare, & consummare nolentem, mortaliter
 peccare: Quin & constat, injunctâ, quandoque
 censurâ Ecclesiasticâ, relegatione, pœnâ carceris
 vel pecuniariâ etiam, pro conditione fortunæ, &
 violatæ fidei, item perpetuo cælibatu, in pœnam
 violatæ fidei matrimonialis per consensum de præ-
 senti præstitæ, nec non etiam præstatione interes-
 se, & damni personæ innocenti propter illatam
 contumeliam, contemptum & ludibrium succur-
 ri arg. d. cap. ex liter. Sylvan. 10. in fine & ibi Dd.
 capit. sicut. 22. ext. d. sponsal. Junctâ l. fin. C. d.
 sponsal. & l. consensu. C. de repud. Accurs. & Sa-
 licet. in l. 1. C. de sponsal. Cypræus de Jure connu-
 bior. part. 1. cap. 12. § 2. 4. 5. 6. 7. & 9. ubi etiam a-
 liquot responsa pœnalia nuptiarum, non consum-
 matarum, proponit, atq; eo spectant verba Dn.
 Lutheri; **Welcher nach öffentlichem Verlöbniß zu
 seinem Gemahl nicht wil / soll ohne Ehe bleiben.**
 Cypræus d. cap. 12. §. 6. num. 3. Eamq; in rem
 Dn.

Dn. Felix Bidembachius in tr. de caus. matrimonia-
libus c. 2. quæst. ult. fol. 36. & seqq. ita scribit, ob-
servatum id sæpius Stutgardia, ut sponsus ex car-
cere ad Templum deduceretur, ut matrimoni-
um, de quo convictus erat, coram Ecclesia pub-
licè confirmaretur. Additq; Anno 1603, 24. May.
quendam, qui reluctaretur nec copulari vellet,
ex templo in carcerem reductum, ibiq; ad pri-
mum Junij detentum, & denuo ad Templum
ipso deducto, tandem confirmatas nuptias fuisse.
Licet autem hoc admodum grave & durum vi-
deatur, cum matrimonia debeant esse libera &
spontanea: nihilominus tamen Magistratus, qui
est defensor Ordinationis divinæ, Conjugij scil:
rectè facit, quòd contumaces carceribus, & alijs
pœnis coërcet.

Sic enim non coguntur inviti ad matrimo-
nium contrahendum, sed ad jam contractum le-
gitimè consumandum. Est quippe matrimoni-
um indissolubilis conjunctio, Math. 19. Ac urget,
quod pactio de conjugio fit fædus divinum Pro-
verb. 2. 17. Malach. 2. 14. Proindeq; humanâ au-
toritate nequaquam dissolvendum. Metuendum

deniq; est, ne confirmetur levitas eorum, qui sponsalia, quæ sunt conjugij fundamentum, temerè dissolvunt. Poterit enim quilibet capitales inimicitias, aliasvè causas fingere & simulare.

Welches alles fürs ander in gegenwärtigem unserm Fall desto mehr statt haben und ungezweiffelich gelten solte/weil wir allhier ledig nicht in casu sponsaliorum de futuro versiren, sondern in allewege von einer solchen Ehe-Beredung handeln/welche von den Doctoribus communissimè de præsentis indigiret oder genennt wird / gestaltsam solches auß dem Henraths-Brieff den Actis bengeleget / fast untwidersprechlich erscheinen wil/in deme daselbsten zubefinden/dasß auff selbigem dato/ein Eheliche Vermählung und freundlicher Henrath sich begeben und zugetragen/auch dabey in persöhnlicher gegenwärtigkeit/und mit sonderm Wissen Willen und Consens der unterschriebenen Sallenth beredet / angenommen / verwilligt und beschlossen worden/nemblichen und fürs Erste/dasß sie beyde einander zum Stand der heiligen Ehe hiemit nehmen und haben sollen. Quæ verba, heut dato, hiemit/non aliam, nisi præsentis temporis admittunt significationem. Nam verba *ex nunc, hiemit*/matrimonium, non sponsalia notant. So-

tus

tus 4. dist. 17. qu. 2. art. 1. post. 2. cond. vers. Est ta-
 men. Et in terminis minus fortioribus traditum
 est: Accipio te & accipiam te in uxorem, Ich
 nehme dich zur Ehe/ und ich wil dich zur Ehe nehmen/
 in vernaculâ nostra haud differre, & in dubio ne
 fortè vera conjugia sub istiusmodi verborum de-
 cipulis distrahantur, pro nuptijs seu sponsalibus
 de præfenti accipi debere. Schneidvvin. ad tit.
 inst. d. nupt. part. 1. num. 5. 6. Beust. de matrimo.
 part. 1. c. 8. Paul. Cypræus de Jur. connub. part. 1.
 c. 4. §. 6. §. 8. ad fin. & §. 12. num. 3. & 4. uti etiam
 num. 10. & seqq. Quin etiam si verba de futuro,
 non respiciant initium contractus, sed ejus exe-
 cutionem, puta, habebo vel tenebo te vel volo,
 aut placet mihi, te habere vel tenere pro legiti-
 ma uxore, & similia, per istiusmodi verborum
 formulas non sponsalia, sed nuptiæ seu sponsalia
 de præfenti, contrahuntur. Arg. cap. ex parte 9.
 extra d. spons. gl. in cap. si quis divinis in verb. ha-
 biturum & ibi Archidiacon. caus. 30. quæst. 5. Felin.
 in cap. Rudolphus ext. de re script. Menoch. lib.
 3. præsumpt. 3. num. 3. & lib. 2. arbitr. Jud. cas. 496.
 num. 28. & seqq. Melch. Kling. in tr: de caus. ma-
 trim.

trim. sub rubr. de Sponfal. de præsent. Covarruv. tom. 1. de matrim. part. 2. cap. 4. §. 1. num. 5. Et porro communissima utriusq; fori Doctorum traditio; Quod in dubio, & quando verba seu consensus præstitus, tàm de sponfalibus de præsentibus, quàm de futuro intelligi possunt, Sponfalia de præsentibus magis, quàm de futuro inita fuisse, præsumatur arg. §. omnis & ibi Dd. Institut. de verb. oblig. Junct. cap. licet in fine: ext. de testibus. cap. fin. ext. de re Judicat. cap. Quemadmodum, ubi etiam Panormitan. ext. de Jure Jurand. Beust. de Jur. Connub. part. 1. de Sponfal. cap. 8. Author. Consultat Saxon. part. 1. de Contract. quæstion. 56. numer. 15.

Wann dann auß bißhero deducirtem erscheinet / daß wir nicht in terminis sponfaliorum, sondern veri & rati Matrimonij versiren: Als schliesset sich ferner / daß solche rechte Ehe / durch fürgeschützte exceptiones, einreden und Behelff der Jungfraw Beflagtin nicht gescheiden / sondern zugesagter massen mit dem Kirch-Gang in alleweg vollenzogen werden müsse. Certum enim est axioma utriusq; interpretum Juris: Sponfalia de præsentibus pro vero ma-

tri-

trimonio haberi, ut latè deducit Ernest. Cothman. vol. 2. conf. 78. & Schrad: de feud: part. 9. capit. 2. num. 13. & sect: 8. num: 37. Ac sponsalia per verba de præsentì contracta, propriè nuptiæ seu matrimonium esse dicuntur, cùm nempe de Jure civili, à quo Jus Canonicum, quò ad rem ipsam, eatenus non discrepat, haud concubitus, sed consensus de præsentì nuptias constituat. L. nuptias 30. ff: de reg: Jur: L. cum hic status §: si mulier 13. ff: de donat: inter vir. & uxor. l. cui fuerit ff. de condit. & demonstrat. Junct. cap. fin. extr. de desponsat. impub. cap. pen. ext. de sponsalibus cap. matrimonium, & cap. cum initiatur 31. caus. 27. quæst. 2. can. aliter caus. 30. quæst. 5. can. honorantur caus. 32. quæst. 2. Panormitan. in cap. fin. ext. de conjug. leproforum. num. 3. ubi ait, quod per sponsalia de præsentì matrimonium, quo ad sui essentiam consummatum etiam esse censeatur. Wesenb. in parat. ff. de sponsal. num. 7. vers. quod forte in sponsalibus d. Beuth. de matrimon. part. 1. c. 7. §. ult. Schneidvvin. ad tit. Inst. de nuptiis part. 1. num. 15. Vultejus. ad princ. Instit. de nupt. num. 11. Schurff, conf. 9. cent. 3. Covarruv.

B

tom.

tom. 1. part. 1. de spons. cap. 1. num. 5. & 6. & part. 2. de matrimo. cap. 1. num. 3. & 4. Author Consult. Saxon. in append. matrimo. part. 1. quæst. 8. num. 2. Sponsus item & Sponsa de præsentî, ex propriâ etiam significatione appellatione Mariti & Uxoris continentur arg. c. conjux caus. 27. qu. 2. cap. ex part. 9. ext. de Sponsal. l. deniq; 6. ff. de ritu nupt. d. l. cum hic status 32. §. si mulier 13. ff. de donat. int. vir. & Uxor. d. l. nuptias 30. ff. de R. J. Panormitan. in capit. 1. numer. 5. ext. de cler. conjug. Berlich. part. 3. quæst. 25. n. 6. & 12. Ex quo est, ut dispositum de marito & uxore, etiam ad Sponsum & Sponsam de præsentî extendatur; Veluti donationes inter Sponsum & Sponsam de præsentî æquè ac inter maritum & uxorem sunt prohibitæ l. penult. ff. de donat. int. vir. & uxor. l. cum inter & ibid. Bald. C. de donat. ant. nupt. Socin. in l. 1. ff. solut. matrimo. Eodemq; modo, sicut mater ad secundas nuptias transiens, tutela filiorum fungi nequit; Ita & vidua, quæ cum secundo sponsalia de præsentî contrahit, liberorum primi matrimonij tutrix esse nequit, Specul. in §. nunc dicendum. num. 3. de tutor. Item si-
 cur

cut uxor sortitur forum & domicilium mariti, i-
ta & Sponsa de præsentis consequitur forum & do-
micilium Sponsi sive mariti. Felin, in cap. 1. ext.
de Sponsal. Jason. in l. cum quædam in princip. ff.
de Jurisdictione omn. Jud. gl. in l. ea quæ ff. ad
municip. adeoq; Sponsa de præsentis cum alio rem
habens, propriè etiam adulterium committere
dicitur. arg. l. si uxor. 13. §. Divi 3. ff. ad l. Jul. de
adult. Gl. in cap. discretionem 6. super verbo, rea-
tum ext. de eo, qui cognov. consang. uxor. suæ.

Et actio rerum amotarum, æquè aduersus spon-
sam de præsentis res sponsi amotentem, atq; ad-
uersus uxorem conceditur, arg. l. nihil 15. ff. re-
rum amot.

Imo & Jure Divino, Sponsa est & vocatur u-
xor Gen. 29, 27. Deuter. 22, 33. Matth. 1, 20. ubi
Angelus Domini ad Josephum dixit: Noli time-
re Mariam, uxorem tuam (quæ v. 18. erat Josepho
μνησευθεῖσα, & tantummodo desponsata) ad te as-
sumere. Unde Philo Judæus in lib. de special. leg. p.
1066. ad loc. Deut. sic annotat: Sponsalia tantum-
dem valent, quantum nuptiæ. Ergo, sponsalia
non sunt dissolvenda ob causas alias, quam prop-

ter quas matrimonium solvi potest. Indeq; Basil. Monner. in tract. de matrimo. part. 3. cap. 12. Sponsalia de præsentis seu nuptias, concubitu nondum consummatas, eò quod Jure divino, gentium & civili, verum matrimonium sint, nec per dispensationem pontificiam solvi posse censet.

Wann nun diese Ehe = Verlöbniß ein rechtes matrimonium ist/und dafür gehalten werden muß; Als kan solches durch dieses / daß der Kläger in Armut kommen/oder in rei veritate ärmer gewesen/und übler qualificirt, dann man ihme tempore matrimonij contracti angesehen / ja wann Er auch schon ein oder mehr delicta begangen / und anjeko vagabundus seyn muß/dessenthalben nicht dirimiret/ aufgelöset oder gescheiden werden.

Quippe error fortunæ matrimonium non vitiat, can. unic. §. fin. vers. error fortunæ, & qualitatis caus. 29. quæst. 1. Covarruv. tom. 1. de matrimo. part. 2. cap. 3. §. 7. num. 2. And. Gail. 2. observ. 3. num. 12. Schneidvvin. ad tit. Inst. de nupt. part. 4. num. 58. Beza de rep. & divort. pag. 87. vers. errore verò fortunæ. Paul. Cypr. de Jur. Connubior. part. 1. cap. 13. §. 35. Alberic. Gentil. lib. 3. de nuptiis cap. 4. Idem

Idemq; Juris est, si quis morbosam pro sanâ,
 malè moratam, pro bonis moribus præditâ, ste-
 rilem pro fœcunda omnium rerum, inexpertam
 & fegnem, quam peritam matrem familiâs, &
 diligentem esse arbitrabatur, ex errore in uxo-
 rem duxerit: Istiusmodi enim qualitatum acciden-
 talium error, matrimonium non dirimit, d. can.
 un. vers. error fortunæ & qualitatis caus. 29. qu:
 1. Schrad. ad tit. inst. de nupt. part. 2. num. 37.
 Schneidevvin ad eund. tit. part. 4. num. 59. Beust.
 d. tract. d. Jur. Connubior. part. 2. cap. 34. vers.
 error qualitatis est. Alber. Gentil. de nupt. d. lib. 3.
 cap. 3. Paulus Cypræus de Jure Connub. part. 1.
 cap. 13. §. 39. Et huc pertinet, quod item Cypræ-
 us d. cap. 13. §. 35. scribit. Error fortunæ est, si pau-
 per sit, quem divitem affirmabant. Hic spon-
 salia vel matrimonium non vitiat. Cum ad sub-
 stantiam aut formam non pertineat. Idq; con-
 stitutione Friderici Regis Daniæ II. cautum esse
 notat: hac ratione quæ tibi subijcitur, quod le-
 vitas quædam non sit ferenda, rem tanti mom en-
 ti tractare, & alteri fidem de conjugio dare, an-
 tequam ejus conditionem & facultates explora-
 rum habeas.

B 3

Et

Et pariter in illa quæstione, an error qualita-
tis, seu dolus antecedens nempe qui ineundo ma-
trimonio causam præbet, alias non ineundo, il-
lud dirimat, verissimam omnino sententiam esse
Præclarissimus Thomas Sanchez, in admodum
egregio tr: de matrimo. lib. 3. disp. 18. num. 18.
tradit. Quod is error seu dolus non efficiat ma-
trimonium involuntarium, quia in c. cum in A-
postolica 18. de Sponsal. deciditur, matrimonium
non irritari ex mendacio, & subreptione ad ipsum
ducentibus, ut exponunt Anton. num. 3. Alb. n.
2. Præpos num. 2. Alex. de Nevo num. 3. etsi e-
nim, omnis error sit causa involuntarij; Attamen
non omnis efficit involuntarium simpliciter, sed
is solus, qui est circa qualitatem per se, & ex na-
turâ rei requisitam ad ipsius contractus essentiam.
At dum qualitas se habet per accidens; Solum in-
voluntarium, secundum quid consurgit. Et ra-
tio hujus est: Quippe cum nihil sit volitum, quin
præcognitum; Quando error est in apprehensio-
ne rei non necessariæ ad essentiam contractus, ip-
siusq; finem, sed in accidenti quodam efficit, ut
contractus sit quoad essentiam voluntarius, ac pro-
in-

inde talis simpliciter, involuntarius autem secundum quid, & quantum ad accidens illud, in quo versatur error. Et confirmatur: Quia contractus stricti Juris initi ex dolo, dante illis causam valent: Quòd causa in qua erratur, sit extra ipsorum naturam Sanchez. lib. 4. disp. 8. numer. 10. Cum igitur error qualitatis contingat circa accidentia matrimonio, non illud vitiabit.

Sic pariter non dissolvuntur sponsalia, paupertate, vel alio infortunio Sponsæ vel Sponsi superveniente Sanchez. lib. 1. disp. 59. Etenim conjux omnium infortuniorum & calamitatum alterutri conjugum evenientium, particeps redditur, l. si cum dotem 22. §. si maritus 7. ibi: Quid enim tam humanum est, quàm fortuitis casibus, mulieris maritum vel uxorem viri participem esse? ff. solut. matrimon. can. si uxorem 18. caus. 22. quæst. 5. Husan. de hominibus prop. cap. 5. num. 25. & seqq. Andr. Rauchbar. lib. 2. quæst. 20. num. 24, & 25. Conjuges enim, maximè in necessitatibus se se mutuis operis sublevare jubentur nec alter ab altero discedere potest l. indignum 3. ff. de his, quæ ut indignis auferuntur l. quod si nolit 31. §. culpam 12. ff.

12. ff. de ædilit. edict. l. quod in uxorem 13. ubi Si-
 chard C. de negot. gest. Andr. Rauchbar. d. libr.
 2. quæst: 20. num. 18, 21, 22, & 26. Itemq; morte
 Civili, puta servitute seu deportatione, banno
 Imperiali, ut etiam alijs criminibus substantiæ ma-
 trimonij non repugnantibus, matrimonium dis-
 solvi nequit. Dn. Johannes Kizelius, in Synops.
 matrimoniali cap. 8. theorem. 30. Quodq; mor-
 tis poenâ non subsecutâ, sed leviori puta infamiâ,
 relegatione vel alia corporis afflictivâ etiam, ma-
 trimonium non dissolvatur arguit l. Res uxoris
 24. vers. sin autem ibi, non tamen mors ex poenâ
 subsecutâ C. de donat. int. vir. & uxor. l. i. cap. de
 repud. Novell. 22. cap. 13. & cap. 2. ubi etiam Fe-
 lin. & Panormitan. ext. de divert. Et quantum
 vis poena delicti unius conjugis, ad alterum con-
 jugem innocentem, porrigi nequeat d. l. res uxo-
 ris C. de donat. int. vir. & uxor. Attamen cala-
 mitas uni conjugum constante matrimonio eve-
 niens, alteri etiam communis est, d. l. si cum dotem
 22. §. si maritus 7. ff. solut. matrim. Beust. de ma-
 trimon. part. 2. cap. 13. Andr. Gail. lib. 2. de pac.
 public. cap. 16. num. 21. Schneidevvin. ad tit. instit.
 de

de nupt. part. 4. num. 49. ubi ex sententiâ D. M. Lutheri autumat, quod uxor Caini fratricidam, post perpetratum tantum crimen nihilominus secuta sit. Beza de repud. & divort. pag. 213. versic. hæctenus igitur & seqq. ubi etiam dissentientium argumenta refellit. Etiam si namque Maritus vel propter commissum delictum, domicilium mutare cogatur, puta si carcerem aliamve gravio- rem pœnam metuat, vel relegetur, aut in ban- num declaretur, uxor eundem nihilominus sequi tenetur. Gl. in cap. i. ext: qui matrim. accusar. poss. Thom. Sanchez. intr: matr. lib. i. disp. 41. num. ii, 12, & 13. Beust. de Jur. connub. part. 2. capit. 13. Prosper. Farinac. oper. criminal. libr. 4. tit. 16. qu: 142. num. 261. Schrader. ad tit. instit. de nupt. part. 2. num. 140 vers. sive maritus &c. Hippolyt. Rimi- nald. conf. matrimon. divers. 81. num. 23.

Drittens kömpt auch diß Orts selbiges hierzu/ quod in dubio, an sc. matrimonium sit, nec ne, in matrimonij favorem sententia debeat ferri, quia matrimonij favor multus est, ut constat, ext. c. ex litteris 3. de probation. ubi deciditur existenti- bus probationibus paribus Judicem absolvere de- bere,

C

bere,

bere, præterquàm in liberali causa; ubi gl. verbo in liberali: ait, idem in matrimonijs fieri debere. Sic & traditum invenimus, ordinarijs diversas sententias proferentibus, præferri sententiam in favorem rei, nisi in causa favorabili matrimonij, & ita docent. Joh. Andr. c. ex parte de 9. sponsalibus numer. 3. Hostien. & Ancharius ibidem numer. 7. Alex. de Nevo numer. 27. Præpos. numer. 6. in fine dicens omnes approbare. Card. c. fin. num. 1. in fine de clandestin. de spons. Abb. c. fin. numer. 7. de despons. impub. Lopus allegat. 56. num. 14. Alciat. lib. 1. respons. cons. 13. num. 15. Menoch. de præsumpt. l. 3. præsumpt. 3. numer. 9. Brunell. de spons. conclus. 5. num. 5. Alex. Carrer. libr. 1. de spons. capit. 12. Anton. Cocus 5. instit. major tit. 11. numer. 156. Mascard. de probat. cond. 1027. num. 3. Hinc & infertur opinionem singularem alicujus Doctoris, matrimonium sustinentis, præferri plurimum sententiæ, illud impugnantium, nisi textui aperto innitantur. Hostien. cap. Si vir de cognat. spiritu. Joh. Andr. num. 3. Anchand. num. 3. Abb. num. 3. Henr. num. 4. Nevo num. 3. Præpos. num.

num. 2. Felin. rubr. despons. num. 6. vers. 9. Dec.
 c. Directa num. 4. de appellat. Barbat. con. 6.
 num. 2. vol. 1. Bero 9. cap. 1. num. 271. de constit.
 Rosella verb. impedimentum, imped. 1. num. 7.
 Ant. Gabr. tom. 2. commun. concl. 11. fol. 95. col.
 1. n. 1. Menoch. alios referens, de præsumpt. l.
 2. præsumpt. 71. num. 30. & seqq. Ant. Cucus, l.
 5. instit. maj. tit. 11. num. 157. & opinionem faven-
 tem matrimonio vel causæ piæ, præferendam es-
 se, etiam probatur, ex c. licet ex quadam in fine
 de test. & attest. ibi tolerabilius est, aliquos con-
 tra statuta hominum dimittere copulatas, quam
 conjunctos legitimè contra statuta Dei separare.

RATIONES DECI- DENDI.

Swol nun jetzt auffgeführte dubitan-
 di Rationes, und was noch ferners in eum
 sensum für den Klägern ex actis eruir, und
 herfür gebracht werden möchte (wir auch
 gleichmässig in reiffe deliberation gezogen/und allein
 & ij gelieb-

geliebter Künige halb allhie auffzusehen unterlassen) nicht geringer importantz. So sind wir doch der einhelligen endlichen und unsers Theils ganz unzweifelichen Meinung, daß unverhindert vorgangener Ehe-Veredung/wie starck und bündlich selbige auch immer anzusehen/ nichts desto weniger habita ratione omnium circumstantiarum, so in den Actis hin und wieder eingeführet/bewiesen und erstritten/die Jungfrau Bek. agtin zu Vollziehung solcher Ehe- Gelübd/ in keinen Weg zu nötigen/sondern dero Vollstreckung mit gutem Gewissen verweigern/auch consequenter durch den Herrn Richtern könne und solle von dem Kläger gescheiden und angemaster Klage/entbunden werden.

Worzu uns folgende und zuversichtliche invitarum rationum pondera prægravissima sanè bewegen und verleiten thun.

Et quidem primum nostræ opinionis argumentum (seu potius evidentiale & præparatio, ad subsequenter deductionem) innititur & desumptum est, ab omnium sponsaliorum generica conditione & naturâ. Omnia etenim sponsalia, propriè sic dicta, ita sunt comparata, ut tantum sint de futuro; notant enim accuratè lo-

men-

quendo, solennem futurarum nuptiarum spon-
sionem, ac definiuntur, quòd sint mentio sive in-
terrogatio & repromissio futurarum nuptiarum.
l. 1. ff. de Sponsal. c. nostralis 30. quæst. 5.

Hoc cum ita sit, monent Theologi & Jcti,
in omnibus Sponsalibus, etiamsi publicè & purè
contrahuntur absq; conditione, hoc est, in omni
conjugij promissione, quæcunq; illa tandem sit,
& qualitercunq; comparata semper sub audien-
dam hanc esse conditionem, nisi quid intervene-
rit, quod promissionis impletionem, id est, ma-
trimonij inchoati ratificationem & consumatio-
nem impediatur. Quia ergo omnia sponsalia eti-
am purè & absq; conditione de præsentì contra-
cta, nihilominus semper hanc conditionem inclu-
dunt (*nisi aliquid intervenerit quod rati-
ficationem & consummationem impediatur*)
tunc sequitur, si hæc conditio haut impleatur, &
sufficiens causa consummationem inchoati ma-
trimonij impediens interveniat (quales certè in
hoc nostro casu plures adsunt) quod illa omnia
non quidem privata auctoritate, attamen publicè
à Judice dissolvi & rescindi queant, & ad instan-

tem petitionem partis innocentis omnino debeant resolvi.

Und dieses Argumentum noch mehrer zu bestärcken/seynd allhier folgende zween Puncten in guter Obacht zu haben. Daß nemlich (1) gegenwertige Ehe-Verlöbniß kein rechte würckliche/ratificirt- und confirmirte Ehe/sondern sui naturâ ex mente-que contrahentium & ipsa legis atq; consuetudinis interpretatione, allein pro Sponsalibus solenniter quidem & publicè celebratis, minimè autem pro matrimonio ritè & omnino indissolubiler contracto zu halten/ und dann (2) daß dergleichen publicè, adhibitis testibus, & in præsentia Ecclesie Ministri contrahirt- und celebrirte Sponsalien/ehe und dann gehörige Verkündigung/öffentliche benediction und Einsegnung vor dem Angesicht der heiligen Christlichen Kirchen vorgegangen/und durch Beschlagung der Decken/consummirt und vollzogen worden/durch viel ringere Ursachen und occasionen, dann sonst in vero & consummato matrimonio vonnöhten/wiederumb dirimirt, autoritateq; publicâ & legitimâ auffgelöst/talesq; desponsati voneinander gescheiden werden mögen.

In Erwegung / daß in hie oben ertwehnten und
bey

bey den Actis befindlicher Ehe = Beredung gesezet/
 daß gleichwol Sie beyde einander zum Stand der heil-
 ligen Ehe hiemit nehmen: Doch solchen Verspruch
 erst in künfftig gegen einander nach Christlicher Ord-
 nung/mit dem öffentlichen Kirchgang confirmiren,
 bekräftigen und vollziehen sollen / welches in rei ve-
 ritate nicht anderst gedeutet werden mag / denn daß
 man dazumahl öffentlichen Handstreich halten/ futu-
 ras nuptias promittiren, gar nicht aber rechte Hoch-
 zeit oder ein Ehe hiemit machen wollen.

Et fanè attendendum est, de quo tunc tem-
 poris tractabatur. Si enim de matrimonio tra-
 ctatio fuit instituta, verba dubia, censendum est
 constituere matrimonium: Et si de sponsalibus,
 Spōfalia ut colligitur ex c. intelligentia 6. de verb.
 sign. & docent. Palud. 4. d. 27. quæst. 2. a. 4. concl.
 5. num. 27. Veracruz. i. p. Spec. à 17. dub. 2. Et
 pariter in dubio favendum est fæminis, quia sim-
 plius res tractare solent, faciliusq; à viris decipi-
 untur. Enziquez. lib. ii. de matrimon. capit. ii.
 numer. 6. Barthol. à Ledes dub. 9. de matrimon.
 fol. 1234.

Quod item sponsalia non importent Matri-
 mo.

monium, etiamsi adsint mixta verba executiva, quæ de se important matrimonium, quando talis executio in futurum tempus est dilata, in terminis docet Aretinus consil. 142. ex facto proponitur numer. 4. quodq; quando Parochus & Testes Sponsalibus [etiam Juramento stabilitis] inter sunt, inde legitimum, verumque matrimonium non inducatur, irrefragabiliter docet Sanchez. libr. 3. disp. 40. num 4. & seqq. Cum per hæc natura substantialis Contractus minimè immutetur: Sed firmior tantummodo reddatur. Indeque publica Sponsalia definiuntur, quæ fiunt festivitate Sponsalium, & turbâ amicorum congregatâ, & maximè, si sunt contracta in Ecclesia. Bal. cens. 148. in casu proposito circ. fin. num. 13. verb. quæ autem fiunt lib. 1. Cypræus de Sponsalib. cap. 10. §. 1. & 2. ubi ait: Cum omnia in Ecclesiâ Dei fieri debeant *εὐταύτως* honestas ipsa & decori ratio postulat, ut sicut alij magni momenti actus, ita & hic contractus adhibitis & corrogatis propinquis & testibus, & autoritate eorum, in quorum potestate sunt, ineatur. Tum quod nulla sit conventio aut obligatio, quæ majorem deliberationem

nem

nem aut consultationem requirat, cum matrimo-
 nium sit conjunctio & communicatio animæ, cor-
 poris & bonorum, quæ omnia hoc vinculo in u-
 num coalescunt. Tum quod ea, quæ clam inter
 virum & mulierem aguntur, turpitudinis suspi-
 cione laborant, imo dolo inita præsumuntur.
 Indeque adparet, hæc omnia quæ in nostro casu
 intervenerunt, ad legitima sponsalia requiri: mi-
 nime vero necessario importare, ut ea pro vero
 matrimonio debeant haberi.

Et licet hîc, quod & in dubitandi rationi-
 bus urgebatur, verba adsint, præsentem denotan-
 tia consensum & promissionem, sciendum ta-
 men est omnia sponsalia quæ à promissione de
 contrahendis cum aliqua sponsalibus, omnino
 sunt separanda. Kitzelius capit. 5. theorem. 1. lib.
 6. continere præcedentem aliquam stipulationem,
 sed quæ futurum aliquod factum, nempe nuptia-
 rum celebrationem respectet. Tarnovius lib. 1. de
 matrimo. cap. 83. quæst. 1. Quo eodem sensu
 Cypræus d. part. 1. cap. 2. §. 2. numer. 4. scribit:
 Sponsalia quacunq; oratione, aut verbis concep-
 ta, sui natura in futurum respiciunt, nuptias scil.

D

in

in quibus uxor ducitur. Nuptiæ enim sponsalia, spacio temporis quodam subsequuntur, & posteriores sunt: neq; uno momento fiunt, nec fieri debent, sed tractatibus seu conventionibus duabus. Unde idem Cypræus cap. 4. §. 4. Distinctionem Sponsaliorum in præsentis & de futuro, in dubium vocat, & ait num. 2. veterum sponsalia verbis præsentis temporis accepta fuisse, & quod vera sponsalia vix aliter concipi queant. Qui idem §. 9. num. 1. scribit: Si verbis futuri temporis quis usus esset, verbi gratia; Spondebo aut despondebo tibi filiam, non rectè sponsalia facta dici possent; quod his verbis sponsalia promittantur, contractum iri, non autem contrahantur. Aliud vero est promittere, aliud facere. Aliud sese obligare & contractum absolvere, aliud promittere obligationem futuram. Et qui se futurum promittit, nondum facit. Unde qui verbo futuri temporis utitur satis innuit, se hoc tempore seu instanti, quod promisit, facere nolle, sed rem differre. Veluti cum Raguel, Angelo hortanti, ut filiam suam Tobiaë det, promittit se eam desponsurum: Ne dubites, inquit, quin eam illi
 sum

sim desponsurus: Nondum despondisse, aut sponsalia contraxisse, dicitur; Sed tunc demum, cum promissio de præsentis subsequuta est. Filiam meam ut par est, accipe, tibi habe, quia consanguinei estis. Confert huc, quod ille idem Cypreus de part. i. §. 10. ex D. Luthero refert; Nach gewöhnlicher Weise/muß eine öffentliche Verlobniß per verba de præsentis geschehen/vitandæ ambiguitatis causa. Itaq; Romani unico verbo, spondeo, in constituendis sponsalibus usi sunt, tanquam omnium firmissimo & minimè ambiguo.

Et porro eleganter jam sæpe laudatus. Cypreus cap. ii. §. 8. duplicia instrumenta nuptialia esse, ait: Instrumentum scilicet sponsaliorum, & instrumentum acceptionis, vel actus ipsius accipiendi vel traditionis, quo continetur, uxorem traditam, ductam & acceptam esse à Marito, & quod sese obligaverit Maritus ad ea præstanda, quæ maritus uxori debet. Quod idem Cypreus cap. 5. §. 2. num. 3. Pontificum & Jurisconsultorum responsis firmat, ubi scribit: Et ne quis putet hæc in desuetudinem abiisse, adhuc apud omnes totius Christianitatis gentis obtinet, ut primum pu-

ella desponsata consentiat: deinde nuptijs subsecutis, coram tota Ecclesiâ copulanda rursus geminet, ac ratificet consensum, prius in sponsalibus expressum. Quæ geminatio firmitatem propositi & voluntatis arguit. Eberhard. in loco à vi geminat. Consensumq; vel foedus maritale constituit.

Insonderheit/da man notissimam Germaniæ consuetudinem, imo ipsos notissimos Juris effectus ansiehet/wird sich hell und Sonnenklar entdeckē/ quod sponsalia etiam sollenniter testato publiceque contracta à vero matrimonio & nuptijs, individuum vitæ consuetudinem importantibus, & quæ maris & foeminæ conjunctio definiuntur, in viel Wege zu unterscheiden. Siquidem ante matrimonij consummationem sponsa pleno Jure mariti non est, Jure tam naturali, quam divino. Gen. 3, vers. 16. Eph. 5. vers. 22. & seqq. cap. honoratur, causa 32. quæst. 2. Cypr. d. tract. de Jur. connub. part. 1. cap. 5. §. 12. num. 3. & §. 13. per tot.

Ut maximè enim uxor, post contractas nuptias, mariti sui forum & domicilium sequatur l. exigere 65. ff. de Judic. l. cum quædam puella 19. ff. de

ff. de Jurisdic. omn. Jud. l. ult. §. item rescripserunt 3. ff. ad municip. l. ult. C. de incol. attamen hoc ipsum fallit in sponsa de futuro, quæ ante celebratas nuptias, domicilium non mutat. arg. d. l. cum quædam 19. ff. de Jurisdic. Cypræus de Jure Connub. d. part. 1. cap. 5. §. 15. Etiam si item nullis agnatis aut cognatis, intra decimum gradum extantibus, maritus & uxor de Jure communi sibi invicem succedant, Sponsus tamen Sponsæ, & è converso Sponsa Sponso ita defuncto, nunquam succedit, Bald. Salicet. Alexand. & Jason, in l. 1. c. und. vir. & uxor. Bald. in l. fin. C. unde legit. Bald. cons. 90. in fin. lib. 2. Schrad. ad tit. inst. de nupt. pag. 1. num. 27. Et generalis est consuetudo totius orbis nec dotem nec aliud lucrari conjuges, si matrimonium non fuerit concubitu consummatum. Böer. decis. 22. n. 33. 36. & 38. Cævallos: opin. com. contra com. quæst. 110. Concenat, 2. quæst. var. cap. 2. Gail. lib. 2. obs. 80. Rol. à Vall. d. lucro dot. qu. 106. Fr. à Solis d. lucro dotis quæst. 13. Ac porro etiam si vidua intra annum luctus nubens, infamis reddatur l. 1. ff. de his qui notant. infam. attamen

id ipsum fallit in ea, quæ intra tempus luctus, Sponsalia tantum contrahit de præfenti l. solent 10. §. 1. ff. de his qui notant infam. Schrader. ad d. tit. inst. de nupt. part. 1. num. 14. Cypræus de Jure connub. part. 1. cap. 5. §. 20. Freher. de exist. & infam. lib. 3. cap. 17. num. 10. Sponsalia item de præfenti, non faciunt incestum: graviusq; puni- tur ille, quis nuptias incestas, quam qui sponsa- lia etiam de præfenti contrahit, & sponsalibus publicam honestatem, non affinitatem induci con- stat. Quodq; multis nominibus, sponsalia etiam de præfenti à matrimonio differant, sæpè dict. Cypræus cap. 5. per discurs. ac per aliquos Para- graphos latè doctèq; probat. Quod & facit Al- ber. Gentil. 2. d. nupt. cap. 23. & seqq. & nos e- tiam infra Deo juvante, in refutationibus dubi- tandi rationum, hac de re aliquid addemus: Et sanè veteres initium conjugij præscripserunt, non ex eo die, quo sponsalia contraherentur, hoc est, verbis promissio fieret; Sed ex quo sponsæ in nup- tijs traditæ, ductæ & mancipatæ in mutuam ha- bitationem consensissent, & sociati unà maritali affectione vivere cœpissent & possessæ essent, præ- fini-

finierunt & æstimarunt. Ac idem Cypræus d. cap. 5. §. 9. solidè refutat argumenta eorum, qui consensu solo in sponsalibus expresso, hoc est, absq; traditione, acceptione, possessione & benedictione, verum & consummatum matrimonium constitui existimant.

Quam etiam ob causam sponsus cum sponsa de præsentis [quam vocant] ante celebratas nuptias consuetudinem habens, merito punitur, ut nuperrimè Dn. D. Balthasar Menzerus dissertatiunculâ singulari evincit. Et quidem si eorum sententiam sequamur, qui sponsalibus de præsentis, verum matrimonium constitui censent; dici aliter non potest, quàm quod impunè Sponso ad Sponsam accedere liceat, cum Sponsa uxoris loco esset, uxoris autem potestatem habeat maritus. Sed modo dictus Dn. Menzerus ibidem num. 37. & seqq. distinctionem sponsaliorum etiam eorum, quæ vulgo de præsentis vocant, ab ipso matrimonio accuratè se jungenda esse, notanter & in hæc verba scribit: Observatur in universali praxi apud Christianos, ut sponsalia nuptias antecedant; diversamq; à nuptijs habeant ratio-

tio-

tionem. Idq; ex ipsa re evidenter apparere ait: Nam juvenis virginem sibi desponsari petens, non hoc petit, ut statim sibi tradatur uxor ad cohabitationem conjugalem, sed petit, ut sibi de presenti categoricè & firmiter promittatur futura uxor. Unde consensus hic & sponsio, est & vocatur sponsalitus, h. e. qualis inter desponsatas personas requiritur: Et est affectio sponsalis: non autem nuptialis sive conjugalis hoc est, qualis inter desponsatas personas requiritur, & est affectio sponsalis, non autem nuptialis sive conjugalis, hoc est, qualis esse solet inter conjuges à nuptijs cohabitantes, & oritur quidem hinc efficax obligatio ad nuptias, suo tempore celebrandas, & matrimonium consummandum, sed non statim in præsentì, verum ordine legitimo, & tempore, communi utriusq; partis consensu constituendo. Quæ mutua sive reciproca sponsio & repromissio, confirmatur per Sponsalia, deq; eâ testes adhibentur, hospites & amici præsentès & numer. §1. idem D. Menzerus subjungit: Constanter igitur hæc sententia teneatur, sponsalia & nuptias non coincidere, sed verum & perpetuum
inter

inter ea esse discrimen, quale est inter promissionem, & promissi exhibitionem, inter spem, & rem, inter candidatum Juris, & Doctorem, inter cingendum & cinctum, inter electionem Regis, & coronationem, inter præsentationem ad officium, & confirmationem. Quin etiam sponsalia facilius, & pluribus de causis, per repudium, nuptiæ autem longè difficilias, & propter solum adulterium atq; malitiosam desertionem, per divortium dissolvuntur. Roboratur itidem hæc sententia nostra, quod nempe inter sponsalia utcunq; solennia & etiam de præsentia dicta, ac matrimonium verum firmumq; admodum luculenta differentia existat, ex universali quoque orbis Christiani, & præsertim Ecclesiarum secundum Augustanam confessionem informatarum, communi & ubivis recepto usu, In deme nemlich auch nach öffentlich gehaltenem Hand=Streich/ die Verlobte zu unterschiedlichen mahlen von der Kanzel außgeruffen/und zu diesem Ende verkündet werdē/ damit/wañ jemand etwas anzuzeigen wüßte/ war um solche Personen nicht Ehelich zusammen kommen könten/Er dieses bey Zeiten/re scil. adhuc integra, vermelden/oder hernach [matrimonio scil. verè & so-

E

lenni-

lenniter contracto, omninoq; individua vitæ so-
 cietate inducta] stillschweigen / & bene concor-
 dantia matrimonia nicht turbiren, oder verunruhig-
 gen solle. Ita ut tempore illius proclamationis,
 de talibus sponsis ex instituto nostrarum Ecclesia-
 rum, dici haud posse videatur, eos jam ita à Deo
 esse conjunctos, ut à homine nullo modo neque-
 ant separari. Et quemadmodum in alijs actibus,
 ita etiam in matrimonio, solemnia quædam per-
 agenda & celebranda sunt, secundum leges &
 mores loci, in quo contractum est, c. in quæ con-
 tra mores. dist. 8. l. si fundus 6. ff. de eviction. Pa-
 norm & Dd. in c. 1. ext. de sponsal. Covarruv.
 Tom. 1. part. 2. de matrimon. cap. 7. in princip.
 numer. 7. & seqq. In hujusmodi enim re arduâ,
 matrimonio videlicet ineundo, omnium genti-
 um moribus variæ fuerunt receptæ solennitates,
 varijsq; ritibus & sacrificiis interpositis, nuptia-
 rum festivitas celebrari solita fuit. arg. c. 29. Ge-
 nes. Judic. c. 14. Luc. 14. Matth. 22. l. mulierum
 §. in fin. ff. de ritu nupt. fancimus 24. ibi. nisi ipsa
 nuptiarum accedat festivitas C. de nupt. Latè &
 eleganter. Arnisæ, de Jure connubior. cap. 3. sect.

12. num. 18. 19. & seqq. Donell. 13. comment. cap. 20. vers. restat ritus & solennitas. Beust. de Jure connub. pag. 2. de matrimon. in præf. §. fuerunt & gentium ritus. Et imprimis deductio Sponsæ in domum Sponsi non ad solennitates tantum, sed etiam ad perfectionem & substantiam matrimonij requirebatur. Hotoman. 5. obs. c. 9. Cypræus de Jure connubior. part. 1. cap. 5. §. 5. Hujus in locum hodiè in orbe Christiano benedictio sacerdotalis, coram facie Ecclesiæ successit c. aliter 1. caus. 30. quæst. 5. can. 4. caus. 3. quæst. 4. c. ult. ext. de clandest. despons. concil. Trident. sess. 24. cap. 1. & ibi etiam Chemn. in exam. suo novell. Leon. 89. Harmenop. lib. 3. tit. 4. Wesenb. in parat. ff. de ritu nupt. numer. 5. Petr. Peck. de Testam. Conjug. lib. 1. cap. 5. numer. 6. Cypræus de Jure connub. part. 1. cap. 5. §. 6. item II. §. 15. & §. 20. Arnisæ. de Jure connub. cap. 3. sect. 12. numer. 1. item. num. 10. & sequent. eleganter. Beust. de Jure connubior. part. 2. in præf. §. quod verò ad nostras ceremonias attinet &c. Ernest. Cothman. respons. 34. numer. 99. vol. 3.

Et tandem requiritur ad plenariam ac in-

E 2

disso-

dissolubilem matrimonij cōsummationem in tha-
 lamum deductio, idque requisitum deficit in no-
 stro casu. Quamvis autem, ut suprā à nobis di-
 ctum fuit, nuptias non concubitus sed consensus
 efficiat; attamen consensus iste matrimonium non
 plene perficit, sed ad complementum ejusdem
 [non minus atque emptionis venditionis contra-
 ctus, consensu quidem conciliatur, sed traditio-
 ne demum consummatur l. 1. & l. 2. ff. de peric. &
 commod. rei vend.] matrimonij initiati consum-
 matio ulterius requiritur, c. ex publico 7. ubi gl.
 & Dd. Junct. c. ex parte 9. ext. de convers. con-
 jugat. can. in omni 36. caus. 27. quæst. 2. d. c. ali-
 ter 1. caus. 30. quæstion. 5. Petr. peck. de testam.
 conjug. d. lib. 1. cap. 5. numer. 6. Cypræus de
 Jure Connubior. part. 1. cap. 5. §. 9. Atq; hinc
 matrimonium non initiatum, sed consummatum
 demum, sacramentum seu Mysterium inter Chri-
 stum & Ecclesiam designat, Epist. ad Ephes. cap.
 5. vers. 29. & seqq. usq; ad finem can. cum so-
 ciet. 14. caus. 17. quæst. 2. Juncto cap. deb. 5. ext.
 de bigam. non ordinand. Covarruv. Tom. 1. p.
 2. de matrimonio. cap. 1. in princip. num. 9. &
 §.

§. fin. num. 1. item cap. 7. §. 4. num. 20, & 21.
cum Dd. ibi relatis.

Sanè alioqui ante copulam subsequenter,
& benedictionem sacerdotalem, omnia spon-
salia sive pura, sive conditionata, sive Jurata si-
ve injurata prius non dissoluta, simpliciter faci-
t indissolubilia, concubitus sive copula carnalis.
Constat enim quod sponsalia etiam conditionata,
& de futuro, si sint prius legitimè contracta fi-
ant indissolubilia, & transeant in matrimonium,
per subsequenter copulam carnalem.

Multò itaq; magis id fit in sponsalibus puris
& inconditionatis: quia per interventum carna-
lis copulæ, consensus ille nuptialis verissimè ex-
primi censetur; At verò in præsentì casu, ut su-
pra dictum, res adhuc est integra, neq; interve-
nit copula carnalis; & proinde hætenus spon-
salia illa in matrimonium nondum transierunt. Ni-
hil itaq; impedire potest, quin hæc toties dicta
sponsalia, ob causas certas & publica authorita-
te, à Judice ordinario, præeunte legitimâ cau-
sæ cognitione dissolvi possint, & ad instantem
innocentis partis postulationem rescindi omni-

no debeant. Et est pariter unanimis sententia omnium Canonistarum, ac Theologorum, de quâ latè Thomas Sanchez. lib. 2. disput. 13. quòd solum per matrimonium consummatum fiant conjuges una caro, ut habetur expressè in c. 2. de convers. conjug. & c. lex caus. 27. quæst. 2. & colligitur ex c. Agathosa 17. in fine d. caus. 27. quæst. 2. & ex c. Martinus 4. de cogn. spirit. ibi: efficiantur per connubium una caro, ubi gl. verb. per connub. id est, per carnalem copulam. Quare solum matrimonium consummatum [ut supra etiam monitum] significat eam conjunctionem, per quam Christus factus est una caro cum Ecclesia, per incarnationis mysterium. Idq; probant ex D. Paulo, ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & Ecclesiâ, qui ea verba minimè dixit, nisi præmissis illis, erunt duo in carne una: quod fit per copulam, & probatur itidem ex D. Augustino relato in c. Non est dubium 27. quæstion. 2. dicente: non est dubium illam mulierem, non pertinere ad matrimonium, cum quâ commixtio sexus non docetur fuisse: ubi gl. in verb. ad matrimonium. explicat,

plicat, quod habeat in se mysterium conjunctionis Christi & Ecclesiae &c. Sic item defunctæ maritus ante consummationem si iterum uxorem ducat, non fit bigamus, ut habetur in d. c. debitum de bigamis non ordinant. Et ratio ibi redditur; quia matrimonium ante copulam non significat unionem Christi per carnem. Si enim eam significaret esset bigamus; quia non esset unus unius sponsus: sicut Christus est unius Ecclesiae sponsus. Et inde sponsalia de præsentī, seu matrimonium concubitu nondum consummatum propter certas causas, dispensatione Pontificiâ [apud nos ab ordinario Ecclesiastico Magistratu] tolli posse pleriq; statuunt: eò quod, ut jam deductum, propter defectum consummationis, conjunctionem Christi & Ecclesiae non designet, nec propter defectum conjunctionis corporum, quâ conjuges demum una caro reddantur, Mysterium fidei in sese contineat, arg. cap. quod proposuisti 18. caus. 32. quæst. 7. junct. c. non debet pen. ext. de consang. & affin. item d. c. ex publico & c. ex parte ext. de convers. conjugator. Farinac, oper. crim. part. 4. tit. 16. quæst. 143. num. 8.

Covar-

Covarruv. tom. 1. de matrimo. part. 2. cap. 7. §. 4. num. 13. & seqq. Menoch. lib. 2. arb. Jud. cas. 455. num. 4. & lib. 2. præf. cap. 10. numer. 37. & seqq. Panorm. in d. c. ex publico num. 13. & seqq. ext. de convers. conjugat. Et in terminis Oldradus Laudensis inter cons. matrimo. Tom. 1. cons. 1. deducit, matrimonium nondum consummatum, per dispensationem dissolvi posse. ubi num. 9. addit: Non obstat, quod dicitur matrimonium esse individuum conjunctionem, quia secundum quid, ut dicit gl. id debet intelligi, quod ejus propositi debent esse contrahentes à principio contractus, ut invicem perpetuò manere debeant; non autem innuitur, quod aliquo casu non possint ab invicem divertere. Consentit aliorum multorum, auctoritate nisus, etiam Kizelius, in Synops. matrim. c. 14. Theor. 1. lit. a & c. in hac verba scribens. Solo consensu de præsentis contractum, seu initiatum matrimonium, quo ad significationem, plenum & perfectum non censetur, nec ante consummationem suam, Sacramentum, seu desponsationem inter Christum & Ecclesiam designat; sed magis appellatione sponsalium de præ-

sen

fenti venit, & facilius etiam, quam matrimonium consummatum dissolvi potest; Et paulò post: Matrimonium, & omnibus numeris perfectum & absolutum sit, omnesq; veri & completi matrimonij effectus producat, ad constitutionem ejus non consensus solum, sed etiam consummatio requiritur.

Wann nun auß bißhero nach der Länge deducirtem erscheinet/das gegenwertige Ehe-Beredung nicht
 ” pro rato, veroq; matrimonio, & sponsalibus de
 ” præsentis zu halten / auch da schon solches gesagt
 ” werden möchte / dennoch unter den sponsalibus de
 ” præsentis vulgo dictis, & vero, rato, in facie
 ” Ecclesiæ confirmato, simulq; consummato ma-
 ” trimonio ein mercklich grosser Unterscheid. In
 ” dem nemlich dieses nimmermehr nisi interveni-
 ” ente adulterio, separiret oder gescheiden / jene a-
 ” ber varias ob causas, ex Judicis arbitrio dirimirt,
 ” solvirt und bengeleget werden können.

Nun aber in diesem Fall/bey der Jungfrau Be-
 klagtinnen alle affection, gegen den Klägern gefallen
 und gänzlich erloschen/als daß sie für ihr höchstes Un-
 glück und Creuß / so ihr auff dieser Welt immer begeg-
 nen möchte/halten und erachten thut / da sie dem Klä-

F

ger

ger bengelegt und ihr Leben mit selbigen zubringen o-
 der beschli. ssen müste /gestaltsam Sie in ihren defen-
 sionalibus Augencheinlich wahr seyn sezet thut / daß
 Sie beklagte Jungfrau dieser Sach wegen also un-
 " mütig / daß Sie gleichsam wie der Schatten an der
 " Wand anzusehen / und unzweiffelig zubefahren /
 " daß sie in entstehender liberation von solcher un-
 " glücklichen Verlöbniß ihr junges Leben auß höch-
 " ster Bekümmerniß elendiglich enden müste.

Also unnd zum Andern soll billich hierumb
 & propter hunc defectum affectionis, inimiciti-
 asq; quæ meritò capitales dici possunt, diese Ehe-
 Beredung cassiret und bengelegt werden. Argu-
 mentum namq; , à prohibitâ simplici coactione,
 ad sponsaliorum consummationem [apud illas e-
 tiam personas, quæ causam dissolutionis sponsa-
 liorum non adeo prægnantem habent, sed dun-
 taxat promissa ratificare, obstinatè recusant, quia
 ipsas datæ fidei pœnitet, omnisq; affectio matri-
 monialis cessat] haud incongruè ducitur: Sanè
 cùm nonnullis Theologis, & praxi etiam Wur-
 tembergici Consistorij, hæc tria libenter damus:
 (1) Quod qui sic absq; sufficiente causâ à promif-
 sione matrimonij, & pactis sponsalibus discedit,
 planè

planè non debeat impunè ferre hanc temeritatem, sed iusta poenâ coërceri. (2) Quod monitione, minis, mulctâ & carcere à Magistratu compelli possit, ut fidem matrimonij datam servet: Id quod observari in Consistorio nostro Würtembergico jam supra ex Dn. Bidembachio in tr. de causa matrimonial. pagina 26. 27. relatum fuit. (3) Quod rigor ille per simplicem coactionem, quæ fit per excommunicationem Ecclesiasticam, vel relegationem civilem, in quibusdam casibus, pro ratione circumstantiarum, ut si sponsalia sint jurata, si copula intervenerit &c. observari possit, sed quod in communi hæc coactio fieri possit aut debeat negamus; Et id quidem ex Canonum Jure [quod in causis matrimonialibus adhuc ubiq; ferè & regulariter, nisi adsint contrariâ statuta, vel ordinationes, observatur:] Jus autem Canonicum in c. requisivit. 17. extr. de sponsal. ita habet: Mulier quædam, Juris Jurandi religione neglectâ, nubere illi renuit, cui se nupturam interposito Juramento firmaverat: & respondit Luc. Pontif. quod cum libera debeant esse matrimonia, monenda sit potius mulier quàm cogen-

da, cum coactiones, difficiles exitus frequenter habere soleant. Ex quo Capitulo Canonistæ colligunt; si Judex animadvertat, Sponsum vel Sponsam ita obstinatam esse, ut liberè consentire nullo pacto connubio velit, quod monitione potius uti debeat, quàm ex actissima coactione, ex qua
 ” consensus secutus, nec liber esset, pro ut in ma-
 ” trimonio requiritur, nec verus consensus dici
 ” posset. Ad evitandum igitur majus malum,
 ” tolerandam potius violationem datæ fidei,
 ” quàm coactionem matrimonij. Ubi enim non est mutuus amor conjugum, ibi discordia fauciat mentes, impedit invocationem Dei, turbat totam domesticam consuetudinem, & parit multa peccata, & interdum cum voluntates distractæ sunt, sequuntur adulteria & poenæ tragicæ, & tristissimæ calamitates, & familiæ non fiunt Ecclesia Dei, ut esse debent sed diabolorum lustra & multi miseri homines in illis calamitatibus ruunt in indignationem adversus Deum, in desperationem & æternum exitium. Schneidevvin. instit. Titul. de nupt. part 2. de requisit. in nupt. licitis num. 17. At pariter in illa quæstione; utrum cogendus sit
 per

per Judicem sponsalium fidem servare, qui citra legitimam causam ea implere recusat? Eam sententiam Thom. Sanchez. lib. 1. disp. 29. multò probabiliorem esse ait, quæ docet prius monendum esse recusantem, & si renuat, per censuram cogi debere, nisi attentis circumstantijs, prudenter arbitretur Judex, ex invitis nuptijs, gravia mala & scandala timeri, ut perpetuas dissensiones, Jurgia inter conjuges, virum relicta uxore discessurum: & hoc esse ait: quod in d. c. ex litteris 10. in fine de sponsal. dicitur, cogendum esse, nisi rationabilis causa obstiterit: & ita intelligit. d. c. requisivit eod. Tit. ibi non esse cogendum: nempe quando rationabilis causa obstiterit, & constat ex ratione, quam textus subjungit, ibi cum coactiones difficiles soleant exitus habere. Certè prudentes legum latores ac Judices, æquum semper censuerunt, ad evitandum malum majus, tolerandum esse aliquod minus. Atqui ex matrimonijs illis coactis longe majora mala oriri possunt, quam si ratione circumstantiarum habitâ sponsalia interdum dissolvantur, utpote rixæ perpetuæ, capitales inimicitia, veneficia,

cia, cædes, scandala publica, eademq; perpetua. Sanchez, d. loc. num. 4. ubi alios complures in eum sensum decidentis laudat. Si itaq; ejusmodi personæ, quæ quidem nullam sufficientem in Jure expressam causam allegare possunt, in sua tamen conscientia putent, se non posse cum aliquo cohabitare, sicque sufficientes se habere rationes, apud se tantummodo arbitrentur, cur promissionem per sponsalia pura legitimè factam servari nolint, nihilominus à Magistratu ad matrimonij promissi ratificationem & consummationem simpliciter & absolutè cogi non possunt aut debent; oppido probabiliter sequitur, quod multo minus talis persona, quæ sufficientes & ex boni viri arbitratu gravissimas causas habet, cur matrimonij promissionem purè factam, & ab initio ratam adimplere recuset, cogi possit aut debeat ad sponsaliorum alioquin legitimè factorum, consummationem & ratificationem per subsequens matrimonium; & quod consequenter, in hoc casu, instanter id postulante parte innocente, Judex & possit & debeat sponsalia alioquin legitimè facta, rescindere & dissolvere.

Hinc

Hinc omnes Juris utriusq; Dd. communi assensu dicunt: ob graves & capitales inimicitias inter spōsos ortos, dirimi etiam firmissimè contracta sponsalia posse, ob rationem cap. 2. & d. c. requisivit 17. de sponsal. ne scilicet matrimonium infelices exitus habeat. Item, quia est nova causa & notabilis mutatio superveniens. Hostiens. in summ. Tit. de sponsal. §. ultimo. Sanchez. de matrimo. lib. 1. disput. 58. Et certè quæ causæ justæ censeantur, quibus permissum est poenitere, & à sponsalibus recedere, Judicis arbitrio relinqui debent. Abb. in d. c. requisivit 17. num. 4. extr. d. sponsal. Sed & Rota Roman. in decis. 497. num. 2. in 1. parte edit. ult. admonet: Justam videri causam, si sponsus odio capitali persequitur sponsam, vel è converso; ita ut timor sit, ex nuptijs futuris oriri posse, vel homicidium, vel adulterium, vel litem, & contentionem inter parentes. Quam quidem causam probavit etiam Foelin in conf. 26. num. 20, & 21. qui fortius respondit, Pontificem maximum justis his de causis posse dissolvere matrimonium contractum per verba de præfenti; modo secuta non sit copu-
la

l carnalis. Et Foelinum, Abbatemq; secutus est. Menochius in conf. 69. num. 44, & num. 66. Ac item Rota in d. decis. 497. indicavit, hanc solam non fuisse justam causam recusandi contrahere matrimonium, quando solus Sponsus, qui jam cognoverat carnaliter Sponsam, & Jure Jur. promiserat eam ducere in uxorem, allegabat inimicitiarum causam. Eadem de re videatur Covarruv. Tom. 1. de matrimo. part. 1. cap. 4. Schrader. ad Tit. inst. de nupt. part. 1. num. 88. & Cypræus in tract. de Jur. connubior. part. 1. cap. 12. §. 5. & seqq. Confirmatur præterea hæc sententia à permissione divinâ divortij in conjugio consummato. Nuptiarum vinculum arctius esse, quàm sponsaliorum, nemo est, qui dubitare possit. Atqui Deus propter Judæorum *σκληροκαρδιαν* etiam in matrimonijs sive nuptijs ratis, & consummatis, divortium permisit in V. T. Sic enim habent verba Deut. cap. 24. vers. 1, 2, 3. Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus, propter aliquam foeditatem; scribit libellum repudij, & dabit in manum illius & dimittet eam de domo suâ. Repe-
tit

tit hæc Christus Matth. 19. vers. 8. Et quod ἐπιτροπή
 seu permissio divina fuerit, expressè addit. Hincq;
 arguere licet: Si Deus in U. T. propter Judaicam
 σκληροκαρδίαν permisit etiam in ratis & consu-
 matis matrimoniis, divortia: quid ni & in N. T.
 sponsaliorum dissolutio, sive repudium duntaxat,
 propter graves causas intervenientes [quales in
 hoc nostro casu plures occurrunt] Magistratus au-
 thoritate interdum fieri possit? & nec abnuat D.
 Luther. in libr. de caus. matrimonial.

Zum Dritten/seyndt diß Orts solche wichtige
 Uhrsachen enthalten/und hin und wieder in den Actis
 angedeutet/ auch mit denen ex parte der Jungfraw
 beklagtin geführten Zeugen zu völliger gnüge erwie-
 sen/darumb Sie Jungfraw beklagtin zu Vollziehung
 solcher Ehe-Verlöbniß sich billich nicht verstehen wil/
 und welche Uhrsachen an Ihme selbst also bewandt/
 ut à quolibet gravi viro, ohne Zweifel für gnung-
 sähm zu achten auch kein ehrlicher Mann zu finden
 seyn wird/welcher nicht deßhalben sein Kind einem sol-
 chen verwägern/oder nicht für ein mercklich Unglück
 halten thäte / wenn Ihme ein Tochter einen solchen
 freyen/und sich davon nicht abhalten lassen wolte.

Einmahl ist es gewiß/ daß des Klägers quali-

G

täten

täten, tempore contractorum sponsaliorum, un-
 zweifelich also bewandt und beschaffen gewest / daß
 wo die Jungfrau beklagtin / dero Fr. Mutter / die wol
 angesehene Freundschaft / Ihr und Ihre Frau Mut-
 ter vorgesezte Hochweise Bögdts oder Benstandt sol-
 ches gewußt / sie zu derogleicher Ehe: Verlöbniß nim-
 mer geholffen; Ja wann schon die Jungfrau beklag-
 tin eines solchen inständigst begehret / und Ihme die E-
 he mit hohen betheuren verlobt / sie doch nichts desto
 weniger anchoris & remis [quod ajunt] sich darwi-
 der gesezet / und mit allen Rechtlichen Mitteln befug-
 samer weise dissolutionem talium sponsaliorum
 begehret und erhalten hätten. Ita ut planè in ijs ter-
 minis versetur de quibus communis Juris Con-
 sultorum regula est: *quoties post sponsalia
 contracta inconueniens aliquod notabile,
 aut nova causa talisq; accidit casus, qui
 si tempore sponsaliorum adfuisset, Spon-
 sus vel Sponsa in matrimonium num-
 quam consensisset; tunc Iudicem ad di-
 rimenda sponsalia propensioem esse de-
 bere: Ita tamen, ut omnes circumstantiæ
 prudenter & diligenter expendantur,*
 neq;

neq; ob quaslibet causas sponsalia statim solvantur, sed modis ac vijs omnibus reconciliatio prius tentetur. Quæ regula aptissimè ad nostrum præsentem statum quadrat. Et sunt sanè circumstantiæ & causæ dissolventes ita comparatæ, ut reconciliatio aut difficulter, aut nullo modo locum habere possit. Manet proinde immotum, quod hæc sponsalia de quibus quæritur, à Judice propter tales causas, præeunte legitima causæ cognitione dissolvi optimè & bonâ cum conscientia possint, quodque ad instantem postulationem partis innocentis rescindi omnino publica autoritate debeant. Ratio verò supra dictæ Regulæ est: quia promissio non obligat ultra promittentis intentionem. Sed intentio virtualis est promittentium, non se obligare in hoc casu indissolubiliter: Ergo est justa dissolvendi causa. Et confirmatur: quia rebus notabiliter mutatis, promissio non obligat. cap. quemadmodum 25. de Jure Jur. In hoc autem eventu notabilis mutatio supervenit. Quod si objicias, hanc non esse liberalem promissionem sed contractum: ad rescindendos autem cæteros con-

tractus, hæc causa non sufficit. Fatemur equidem hæc; verum diversa ratio, in sponsalibus est. Majorem enim libertatem petunt; Cum ad mutuum amorem ordinentur, & ad contrahendum vinculum matrimonij consummati, omnino indissolubile; Quod in cæteris contractibus minimè contingit. Hanc item regulam tradunt Hostiens. in sum Tit. de Jure Jur. num. 3. Petr. de solo lect. 18. de matrim. lib. 1. disp. 62. & seq. per discursum, &c.

Die angeführte Uhrsachen und dabey sich befindende Umstände odij irreconciliabilis seynd unsers unzweiffelichen Ermessens solcher erheblichkeit/ ut si non faciat hunc matrimonialem contractum, ipso Jure nullum, saltem ob eas, à Judice Ecclesiastico ordinario, dispensatio impetrari possit, per tradita Sanchez. lib. 1. de matrim. disp. 69. & lib. 2. disp. 16. Gestaltsam dann in den Actis solche præjudicia glaubhafft angezogen/ da in terminis multo fortioribus, & nempe post matrimonium jam consummatum, dispensirt, und fast gleichmässiger Uhrsachen wegen ein Ehe-Scheidung und anderwertige Berehligung selbst zu s. gestattet/ wie wir

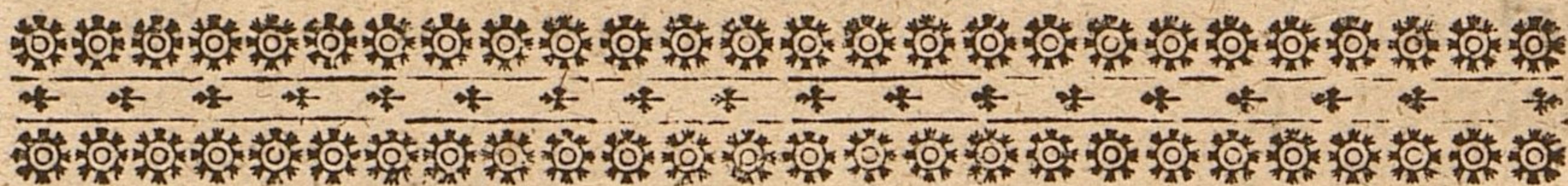

wir auch nominatim solch: Fälle anzuzeigen wissen/
daben dem Höchloblichen Wol Ehrwürdigen Con-
sistorio Ecclesiastico, des Herzogthums Württem-
berg/post publica, pura, inconditionata & de
praesenti contracta sponsalia, auch wol nach dem
bereits öffentliche Aufruffung von der Kanzel vor-
gegangen wegen mercklichen Widerwillens/Betrug/
unversöhnliche Feindschafft und dergleichen Sachen
halber/derowegen man keine friedliche Ehe / sondern
vielmehr allerhand Zwietracht/Widerwillen/publi-
ca scandala, und dergleichen besorget/völlige Schei-
dung vorgegangen/& utrique parti ein freye Hand/
sich nach Belieben wiederumb zubestatten/gelassen
worden. 2c.

Welche annullatio, cassatio, dispensatio, re-
stitutio, oder wie solches remedium sonst genen-
net / und von dem Hochweisen Herrn Richter zum
dienlichsten angesehen werden möchte/nicht allein von
der Jungfrau beklagtin mit desto besseren Gewissen
und Fugen / sondern zumahl von erst-wolbesag-
tem Herrn Richter/auch derohalben ohne einige diffi-
cultät gestattet werden kan/soll und muß weil hin un-
wieder auß den Actis, testiumque depositionibus
zu vermercken/das die Jungfrau beklagtin zu Ihme

Klägern niemahlen keine sondere rechte Eheliche affection gehabt / auch allein in ihrer zarten Jugend un̄ da sie vix viripotens gewest / durch Ihre Mutter mit allerhand persuasionibus, metuque reverentiali, zudem Ja = Wort gebracht worden / deßwegen Thro / als einem jungen Weibes = Bild desto mehr zu succurriren, hicque contractus sponsalitiis zu dirimiren, auch sie Jungfrau beflagtin / bey so gestalten Sachen und dero gar schweren hochbedencklichen Umständen zu würcklicher Ehe = Bestatung in keinen Weg zu arctiren oder zu zwingen ist.

RESPONSIONES AD DUBITANDI RATIONES.

D Elchem allem / was von uns bißhero decidirt und außgeführt worden / soll mit nichten einige Hinderung bringen / was hie oben zu Eingang / loco dubitandi rationum erwehnet worden. Dann neben deme selbiges sämtlich

lich bereits in rationibus decidendi enerviret, be-
 geleet und wiedertrieben ist: Auch erstlich dieses/
 quod dictum fuit, promissionem matrimonialem
 omninò adimplendam & promittentem medijs
 pœnalibus, ad id adigendum esse Magistratus au-
 thoritate in keiner Obacht zu haben / und hie oben
 in decidendi ratione secundâ dergestalt limitiret
 worden / ut locum obtineat omninò nullum, si vel
 sufficientes ab alterutrâ parte adferantur causæ
 dissensus & recusationis, vel etiam majus exindè
 malum suboriturum metuatur. Quod namque
 dici solet, consensu matrimoniali de præsentis in-
 terveniente, seu nuptijs sine Juramento etiam
 antegressis superiorum autoritate ad easdem
 consummandas, quoad ejus fieri potest, compelli
 debere contrahentes; Et matrimonium rectè
 initum dissolvere, nec in conjugum, nec in Ma-
 gistratus potestate positum esse: id tum demum
 verum est, nisi forte justa causa dirimendorum
 istorum sponsalium de præsentis exstiterit, aut in-
 ter Sponsum & Sponsam tantæ exarserint inimi-
 citiæ, ut alter alterius conspectum prorsus exhor-
 rescat, vel alteruter tam obstinatè repugnet, ut
 nul-

nullis persuasionibus, minis vel pœnis etiam, ad consummationem matrimonij permoveri possit. Tunc enim Judex ad evitandos difficiliore exitus, istius talis coacti matrimonij, & præcavendi scandali ergò, ad dissolutionem istiusmodi sponsalium, pervenire potest arg. d. c. requisivit 17. & ibi Panorm. ext. de Sponsal. Covarruv. Tom. 1. de matrimon. p. 1. c. 4. in princip. num 5. & 6. Schrader. ad d. Tit. inst de nupt. pagin. 1. num. 88. Cypræus de Jure Connubior. pag. 1. c. 12. §. 5. num. 3.

Ingleichen kan selbiges/so bey der andern dubitandi ratione erwehnet: Nos nimirum hic in casu sponsaliorum de præsentis versari, quæ pro vero matrimonio habeantur: Also können die von der Jungfrau beklagtin eingewendete Ursachen ihres dissensus, utpote non sufficientes ad matrimonium jam solennisatum & consummatum dirimendum, ebenmässig dieses Orts ihr intent in keinem wege behaupten. Dann hierauff nicht allein passim in decidendi rationibus mit Bestandt geantwortet/daß nemlich diese sponsalia nicht de præsentis zu nennen. Licet quippe in actibus, qui pendent

dent à merâ voluntate & dispositione loquen-
tis, in dubio verba pro præsentibus accipiantur,
& pro matrimonio interpretatio fiat, arg. c. tua
nos 26. ext. desponsal. c. licet 2. ext. de testibus
c. fin. ext. de re Judic. c. continebantur 8. ext. de
desponsat. in pub. c. quemadmodum & ibi Pa-
norm. ext. de Jure Jur. Et alias etiam contra am-
biguè loquentem, interpretatio fieri debeat l. ve-
teribus 39. ff. de pact. Menoch. libr. 3. præf 3.
num. 9. Paul. Cypræus de jure connub. d. p. 1.
cap. 4. §. 14. numer. 3. Wesenb. in parat. ff. de
sponsal. num. 3. Beust. in Tract. de Jure con-
nubior p. 1. c. 9. Attamen dissentiunt multi, &
inter alios Schrader. ad d. Tit. inst. de nupt. num.
29. Corn. cons. 91. lib. 3. & Alb. Gentil. lib. 2. de
nupt. cap. 9. qui propter oneris gravitatem, quæ
in matrimonio non voluntario seu necessario ver-
fatur, statuunt: in dubio si verba æquè conveni-
ant sponsalibus de præsentibus & de futuro, sponsa-
lia de futuro contracta præsumi: quorum opinio
etiam Juri magis congrua videtur. Quamvis e-
nim omnis promissio in dubio censetur pura,
ab eoq; incipiat tempore, quo fit l. eum qui 41.

H

§. 1.

§. 1. ff. de V. O. hoc tamen locum non habet, in conventionibus ijs, ubi regulariter conditionata, vel in futurum directa promissio præcedere solet. Cum ergò fingi non possit, ut matrimonium contrahatur, si prius de eo contrahendo non sit conventum: Sanè id, quod natura præcedit, & plerumq; fit, potius factum, quam omissum fuisse, præsumi debet. Nec nos movet, quod dissentientes dicunt: regulariter contra eum, qui legem contractus apertius dicere potuit, interpretationem esse faciendam d. l. veteribus 39. ff. de pact. Nam exindè sequi non videtur contra eum præsumendum, qui tantum sponsalia esse facta allegat; Siquidem is Juris gradus se observasse, dicit. Itaq; præsumptio contra eum propendet, qui illum gradum neglectum fuisse asseverat. Et indè Beustius d. Tract. part. 1. cap. 9. rectè hoc arbitrio Judicis discreti prudentisq; relinquit, qui æstimet ex circumstantijs rerum & personarum, quid inter contrahentes verisimiliter fuerit actum. Quod nec displicet Sanchez. lib. 1. disp. 18. Et certè à veteribus non temerè institutum, omnibusq; gentibus rationali Jure uten-

ten-

tentibus, receptum fuit: ut à sponsalibus ad nup-
 tias progressus fieret: & ut duobus hisce actibus
 vel gradibus, consummationi matrimonij absolvere-
 tur. Potissimum autem hæc causa esse videtur: quod
 cum ad conservationem generis humani institu-
 tum sit matrimonium, & tam conjugum, quam
 eorum, quorum in potestate sunt conjuges, con-
 sensum requirat, necesse fuerit, actum aliquem,
 seu contractum præmittere, quo ante conjunctio-
 nem, voluntas tam parentum, quam conjugum,
 & promissio disertis verbis exprimeretur. Cui
 peculiare etiam nomen, propter excellentiam,
 tribuere placuit vetustati: cum in reliquis contra-
 ctibus consensus præcedens, & constituens con-
 tractum, appellatione peculiari non notetur. In-
 super ad obligationem tanti momenti, summam
 cum deliberatione & electione, quæ fit recta cum
 ratione, accedendum est. Gemina enim est &
 anceps in connubio via: quarum altera ad mise-
 riam ducit, altera ad felicitatem. Itaque prius-
 quam te in viam des, non minus sollicitè delibe-
 randum est, quam Herculem fecisse, ajunt, dua-
 bus vijs propositis; quarum altera ad virtutem du-
 ceret, altera ad voluptatem.

H2

In

Ingleichen und ex abundantia gesetzt/ daß auch diese sponsalia de presenti genand werden möchten/ so ist jedoch bereits hieoben angeregt worden/ quod inter sponsalia de presenti, & verum consummatumque matrimonium in quæstionibus repudij & divortij, ein mercklich grosser Unterscheid von recht unnd Gewohnheit wegen zu machen sene. Videtur quidem discrimen quoddam intercedere inter sponsalia populi Jsraëlitici, ac nostris moribus contracta. Illis enim deductio in domum erat conjuncta: Si quidem post contracta sponsalia Sponsa tradebatur Sponso in custodiam, ut qui omnium optimè sponsæ pudicitiam ac virginitatem asservare posset, ut Chryf. Tom. 4. in c. 1. Matth. assertat: id quod nostris moribus non ita receptum, sed nihilominus inter sponsalia & nuptias in populo Jsraëlitico differentia mansit. Neque enim Sponsa in domum deducta, ut esset uxor, sed ut esset Spōsa, ac suo demum tempore fieret uxor. Ideò dicimus: Sponsam vocari in sacris literis, uxorem, non quod inter Sponsam & uxorem, & consequenter inter sponsalia & nuptias, hoc est, inter matrimonium inchoatum & consummatum, nulla fit differentia: sed quia est uxor
spe-

sperata, pacta, promissa & futura. Tertullian. lib. de velam virg. c. 6. pagin. 191. Desponsata quodammodo est nupta: Attamen inter quodammodo & verum satis interest. Neque enim in scripturis planè est insolens, denominationem rei à futuro eventu peti. Sic Adam conjugem suam vocat Evam, eo quod futura esset mater omnium viventium Gen. 3. 20. Lea Jacobi conjug, filium suum vocat Levi; quia sperabat maritum sibi ob trium filiorum pactum arctiori amore copulatum iri. Gen 29, 34. filiumq; ancillæ Zelphæ vocat Aser, quia ab omnibus mulieribus ob πολυλευνίαν se se benedicendam sperabat Genes. 30, 13. Christus Jacobum & Johannem, Boanerges filios tonitruui vocat Marc. 3, 19. quia in ministerio suo tales quondam futuri erant. Ipsum matrimonij nomen à sperato eventu est petitum, quia sc. mater exspectatur, cum qua conjugij Jura contrahuntur. Sicq; etiam Sponsa pro uxore, Sponsus pro marito censetur, propter promissionem factam, & spem futuri conjugij. Hinc B. Gregorius ait in c. qui desponsatam 19. caus. 27. quæst. 2. divinæ legis mos est, Sponfas

H 3

appel-

appellare conjuges, non quod jam sint uxores, sed quod à parentibus uxores fieri debeant; Sponsæ nempè appellantur conjuges, consuetudine scripturæ, spe futurorum non effectu præsentium &c. Hinc Augustinus ait: Angelus Mariam conjugem nominavit, quia futura erat uxor. Hinc & Beda super Levit. Sponsam Moses dixit uxorem, non quæ tunc erat, sed quæ futura erat uxor: Sponsa à prima fide desponsationis conjux appellatur, non quod in ipsa desponsatione fiat conjux, sed quia ex fide, quam ex desponsatione sibi invicem debent, postea conjuges efficiuntur. Accuratè igitur, & propriè loquendo, nomine matrimonij venit non initium, & promissio matrimonij in sponsalibus facta, sive matrimonium inchoatum, sed consummatum benedictione traditione & deductione in domum mariti, unde etiam dictum Christi Matth. 19. 6. Quod Deus conjunxit, homo non separet, non de nudis sponsalibus, sed de consummato matrimonij propriè est accipiendum, ut patet ex circumstantijs textus: Quærebatur enim non de Sponsæ repudio, sed de uxoris divortio, quod ex quavis causa licitum

citum

citum esse Christus negat, argumento eo, quod
 vir & uxor sint una caro. Quod si absolutè &
 simpliciter statuere velimus, Sponsam esse uxo-
 rem: Consequens erit, nullum esse amplius discri-
 men inter sponsalia & matrimonium, benedi-
 ctione sacerdotali, traditione Sponsæ in potesta-
 tem mariti, & ductione in domum, ratificatum
 & consummatum, id quod intentioni sponsalia
 contrahentium fortissimè aduersatur & supra fa-
 tis superque est evictum. Ex nuda ergo appel-
 latione, qua Sponsa dicitur uxor, non potest nec
 debet inferri, verum & ratum matrimonium in
 sponsalibus perfici: alias pari ratione aliquis argue-
 re posset: Maria postquam à Josepho ducta & ac-
 cepta esset, vocatur Sponsa Luc. cap. 2. v. 5. Er-
 go sponsalia inter eos tantum fuere, non matri-
 monium. Zipora Mosen vocat Sponsum, Exod.
 4. 25. cùm jamdudum duos ex eo conjugio sus-
 cepisset filios. Quale autem discrimen inter spon-
 salia, & nuptias, sive matrimonium consumma-
 tum sit, jam supra ex parte dictum fuit, illudq;
 discrimen præcipuè ad sequentia capita revocatur:
 quorum aliqua multa, etiam ad sponsalia de præ-
 sen-

senti revocari queunt. Et nempe differunt sponsalia à nuptijs, (1) Appellationibus. Aliud enim est *μνησέυεσθαι*, aliud *γαμείν*:

Sponsalia à spondendo, hoc est promittendo dicta, conjugium à copulatione, uti unum jugum; aliud vero est promittere, aliud facere (2) Definitionibus; Sponsalia sunt mentio & re-promissio futurarum nuptiarum: Matrimonium est, maris & foeminae conjunctio, individuum vitæ societatem continens (3) Causâ efficiente proxima: Sponsalia causam efficientem habent consensum sponsalitiu, nuptiæ consensum nuptiale. Quod autem consensus sponsalitiu à nuptiali differat comprobatum fuit superius (4) Materiâ: Sponsalia contrahuntur inter impuberes & inter absentes; nuptiæ vero minimè. Materia conjugij sunt Sponsus & Sponsa; Materia sponsalium, mas & foemina. (5) Formâ. Sponsalia perficiuntur pactioe ac promissione de futuro conjugio; Nuptiæ vero præsentati traditione, cohabitatione, & ad individuum vitæ societatem conjunctione, sponsalia differunt à Matrimonio, sicut spes à re ipsa differt. Sponsalia enim sunt
spes

spes nuptiarum l. si pactæ 6. ff. de sponsal. l. si u-
 xore 13. §. Divi 3. ff. ad L. Jul. de adult. matrimo-
 nium non est spes, sed significat ipsas nuptias: In
 sponsalibus, futurum matrimonium promittitur,
 in nuptijs sive conjugio verba ad rem conferun-
 tur, ac promissio prius facta verbis, re & facto
 ipso ratificatur (6) fine. Sponsaliorum finis est,
 ut futuro tempore nuptiæ sequantur, exploratis
 prius contrahentium animis. Nuptiarum finis
 est, ut ad prolis generationem, mutuum adjuto-
 rium & scortationis evitationem individuo nexu
 contrahentes copulentur. (7) effectis. Uxor ma-
 rito debet *ἔυνοϊαν* seu affectum & amorem con-
 jugalem. Sponsa vero minimè; uxor ad indi-
 viduam vitæ societatem obligatur: In Sponsâ id
 locum non obtinet, uxor est in dominio ac po-
 testate mariti; Sponsa vero minime, uxor possi-
 detur à marito, Sponsa non possidetur, Uxori
 incumbit rei familiaris administratio, Sponsæ ve-
 ro minimè; Uxor mutat domicilium, Sponsa non
 mutat, Uxor tenetur lugere defunctum maritum,
 & si maritum non eluxit, infamiâ notatur, Spon-
 sa non lugere cogitur Sponsum; Uxor cogitur se-
 qui peregrinantem maritum, Sponsa non tene-

I

tur

tur. Sponsalibus publica honestas; nuptijs affinitas contrahitur &c. (8) Adjunctis. Sponsæ habitu & vestitu à nuptis distinguuntur. Sponsalia sub conditione contrahi possunt, nuptiæ vero minimè. In nuptijs certa ætas definita est Jure civili, antequam matrimonium non est legitimum & justum. In sponsalibus ætas contrahentium non est definita. Ideoque à primordio ætatis sponsalia effici possunt; Si modo id fieri ab utraque persona intelligatur, id est, si non sint minores quàm septem annis. In nuptijs vir necessario testationem interponit, quòd uxorem ducat liberorum procreandorum causa. In sponsalibus nihil interest, utrum testatio interponatur, an aliquis sine scriptura spondeat. De his & similibus inter sponsalia ac nuptijs differentiis capitibus latè & eruditè differit Cypræus d. tract. de connubior. Jur. part. 1. de spons. c. 5. per tot. & Dn. Johannes Gerhardus Tom. 7. de conjugio. Quodque denuo inter sponsalia publica de præsentis & matrimonij promissionem in facie Ecclesiæ quæ fit, differentia sit; saltem moribus Ecclesiarum reformatarum apparet ex eo, quia quæcunq; sponsalia præcesserint, Sponsa & Sponsus

fus interrogatur. Ob sie einander zu der heiligen Ehe nehmen wollen / Nicht / ob sie hievor einander zu Ehelichen Gemahlen genommen.

Nicht weniger ist in den rationibus decidendi allbereit erstritten worden / quòd sponsalia etiam de præsentì, ex levioribus causis dirimi queant, quàm quæ ad divortium & distractionem veri ac jam consummati matrimonij vönnöhten / quodq; facilius permittatur matrimonij rescissio vel dispensatio, quando res adhuc est integra, & corporum conjunctio nondum facta, quàm si matrimonium copulâ carnali sit consummatum, probat Dec. cons. 112. numer. 2. v. sed tamen prædictis & Menoch. cons. 86. uumer. 4. Et matrimonio nondum per carnalem copulam consummato permittitur dispensatio, quando inter personas magna est conditionis imparitas, vel subest futuri scandali timor. Menoch. d. cons. 386. numer. 4. & 7. Paris. cons. 68. numer. 131. & seqq. ut taceamus, quòd in præsentì casu, in instrumento dotali futura matrimonij solennitas reservatur, & eo ipso satis evincitur, matrimonium in Ecclesiæ facie secundum consuetudinem & morem in Germania receptum demum consu-

matum iri, & absque eo nondum esse contractum & omnibus numeris perfectum. Non item est matrimonium sine copulatione, quæ fit in Ecclesia ex Nov. Leon. 89. ubi ait, sacrae benedictionis testimonio matrimonia confirmari jubemus, adeo, ut si qui citra hanc matrimonium inneant, id ne ab initio quidem ita dici, neque illos in vitæ consuetudine illa matrimonij Jure potiri velimus. Similiter ab Evaristo Pontifice Maxim. (can. aliter 1. caus. 30. quæst. 5.) sancitum est, aliter legitimum non fieri conjugium, nisi uxor solenniter accipiatur, & à Sacerdote benedicatur. Etiam trinundinas nuptiarum promulgationes [uti eas Tertullianus lib. 2. ad uxor. indigitat & apud nos hodieque usitatae sunt] Innocentius quoque 3. in c. cum inhibito 4. in pr. de clandestin. desponsat. requirit ac præcipit, ut matrimonia priusquam contracta fuerint [quod probe notandum, ad intelligendam distinctionem inter sponsalia de præfenti, & verum matrimonij vinculum] in Ecclesijs per presbyteros publicè proponatur. Et Arelatense consilium [uti refert Gratianus in c. null. 2. caus. 30. quæst. 5.] omnibus injungit, quòd sine publicis nuptijs] quæ
fa-

sacerdotali constant benedictione nemo nubere,
 aut uxorem ducere præsumat. Concilio præte-
 rea Carthaginensi 4. c. 13. constitutum est, ut Spon-
 sus & Sponsa in templum ducerentur ad benedi-
 ctionem sacerdotis recipiendam. Eas quoque
 Bannorum proclamationes, tam Lateranense,
 quam Tridentinum Concilium velut necessarias
 adhiberi voluerunt. Quin & inter veteres Ca-
 roli magni leges sanctio reperitur, hisce verbis
 concepta: Dubium non est, eam mulierem non
 pertinere ad matrimonium in qua dicetur nup-
 tiale non fuisse Mysterium in capp. Carol. Magn.
 lib. 6. cap. 80. Inde Tertullianus, antiquissimus
 & non exiguæ authoritatis scriptor libr. 2. ad ux:
 exclamat, unde sufficiam, inquit, ad enarrandam
 felicitatem ejus matrimonij, quod Ecclesia con-
 ciliat & obsignatum Angeli renunciant, pater
 Deus ratum habet. Nam nec in terris filij sine
 consensu patris rite nubunt, quod repetit idem
 Tertullianus libro de Pudicitia. Ac in eundem
 sensum etiam Ambrosius ait, cum ipsum conju-
 gium sacerdotali benedictione [quod in Ecclesia
 fit) sanctificari oporteat, quomodo potest conju-
 gium dici, ubi non est fidei concordia? Et cum,

ut supra etiam mentio facta, omnium rerum à Deo immortalis ducenda sint exordia, id si unquam aliàs, certe in foedere hoc sanctissimo, observare convenit, ut ejus initium Deo consecratur, & precibus Ecclesiæ commendetur, cum ex hoc fonte, vitæ totius vel felicitas, vel calamitas profluat. Hancque sententiam [præter Constantinum Harmenopolum lib. 4. Tit. 4.] amplectitur Wilhelmus Zepperus in II. Mosaicarum forens. explanation. lib. 4. cap. 21. num. 7. Quodq; hodie nisi benedictio sacerdotalis cum sancta oblatione & precationibus accedat, forma essentialis matrimonij nondum adsit, attestatur, Rayger. in Thes. §. matrimonium n. 1. Et ita in part. Paris. aliquoties judicatum, ut à Serv. Conf. Regis Gall. in libr. rer. judicat. traditur. Ejusmodi itaque pactum conjugale vel matrimonium, quod nondum est in Ecclesiâ solenniter confirmatum, facilius dissolvi & rescindi potest, quam si coram facie Ecclesiæ confirmatum & corporum commixtione consummatum fuisset, etiamsi ex solo unius contrahentium dissensu sine causa rescindendum & retractandum non sit. Cothm. respons. 10. num. 159. & seq. & num. 212. cum seq. Est enim inter Sponsum & Spon-

Sponsam, consensu contracta obligatio, quæ non privata auctoritate, sed judicis sententia & decreto ob causas justas & legitimas dirimi & rescindi debet. C. porro 3. ext. de divort. & c. fraternitatis 6. ext. de frigid. & malef. Cothm. de respons. 10. num. 214. & seqq.

Letzlichen hindert nichts/daß in 3. dubitandi ratione außgeföhret worden: in dubio pro matrimonio respondendum esse, utq; illud valeat, ac minimè dirimatur.

Etenim ea Theoria ita limitatur, ut minimè locum habere possit, si ab alterutrâ parte defectus matrimonialis affectus [in quo forma connubiorû essentialis existit Novell. 18. cap. 11. Nov. 22. cap. 3. & Nov. 89. cap. 1. & Nov. 117. cap. 8.] deficiat: exindeque tristis eventus metuendus esset, quia coactæ nuptiæ, difficiles, sive malos fines & exitus habere consueverunt. Alex. Tartag. de imola, inter cons. matrimoniali cons. 21 in pr. Tom. 1. Et certè Judex, qui videt e re contrahentium esse, ne conjungantur; ita suum moderabitur imperium, ne coeant nuptiæ, & propensior ad dissolvenda sponsalia esse debet. Quæ sententia est Hostiensis, eumq; sequitur Panormitanus in cap. requisivit de sponsal. & Didacus Covarruv. part 1. cap. 4. Epitom. de sponsal. & matrim. Item Curtius Jun. cons. 170. n. 1. Ac malum quod est minus, ad evitandum majus malum, esse permittendum, &

& fatius esse matrimonium omittere, quam inter parentes, vel conjuges discordiam vel odium excitare, respondit Menoch. conf. 69. num. 50. & 52. sancivit. Nec enim minus peccatum est, jungere non jungendos, quam separare non separandos c. Juravit ext. de probat. Paris. conf. 15. num. 48. & conf. 58. num. 47. volum. 4. Cothm. d. resp. 86. num. 42. Quin imò si secus fecerimus, & impetu quodam animi, sine ratione, pro matrimonio pronunciaverimus, injuritiæ ministri erimus, & alteram partem injuriâ afficiemus c. ex tenor. ext. de for. comp. c. Nuper. ext. de donat. int. vir. Johan. Fichar. conf. 46. num. 19. vol 1. Cothm d. resp. cap. 4. num. 20. Non item est pro matrimonio præsumendū aut judicandum, si alteri per prononciationem fieret injuria d. c. ex ten. ext. de for. comp. Raf. conf. 3. n 7l. v. non obstat, quod caus. lib. 2. Alex. conf. 152. num. 1. vers. nam ut ibi dicunt. lib. 5. Cothm d. resp. 86 num. 92. Sane si rectè rem perpendimus: favor matrimonij nō in eo consistit, ut protinus pro matrimonio prononcietur, & inviti, reluctantes, & impares sæpe conjungantur, ubi alias legitimus consensus & contractus ipsius matrimonij negatur, vel clarè & sufficienter non probatur, aut causæ adsunt rescindendi. Nam ex tali violentâ conjunctione de vastatio potius matrimonij, ut ipsa docet experientia, quam conjugalis concordia & dilectio sequitur Fichard. conf. 36. num. 19. vol. 1.

Welchem allem nach/wir unanimiter auff der Meinung verharren/das die Jungfrau beklagtin von angemachter Klag gänzlich zu absolviren und zu entbinden seye.

§§(0)§§
§*§

—
3,
—
S
M
e
n.
—
—
S
t.
D.
ū
ia
t,
t.
i-
a-
oe
D-
h-
h-
i-
i-

Her 3201

ULB Halle
006 698 948

3

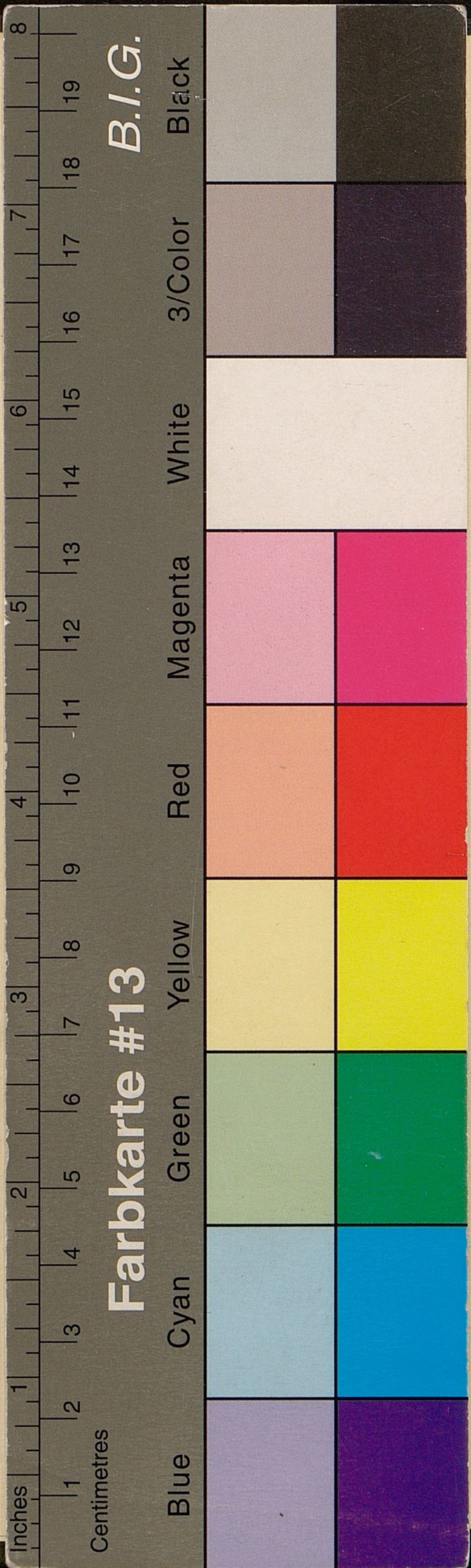
1012

69 E.22. num. 1/1. ~~XXI~~

Ausführliche Wiederlegung derer Einwürffe/

Durch welche einige zubehaupten vermeinen / als ob die blosser Verlöbniß und von sich gegebenes Ja = Wort eine warhafftige und vollkommene Ehe constituire.

In einem rechtlichen decisiv Be-
dencken hiebevorn im Jahr 1624. von Herren
Decanis und andern Doctoribus der Theologischen
und Juristischen Facultät auff der berühmten
Universität zu Tübingen einmühtiglich
außgefertiget.

6829
Hr
3201

7. 11. 05.

